

ב אהפויס

היופי, כרגע, היא צעירה מלכת שבא במטוס האוסטרלי — גברת אסיאתיה, בעלת עיניים מלוכסנות, אולי מאלאיה, שכל העובר על פניה מחייך לעומתה בעל כורחו. בשולחן השני יושב צעיר שחום, שקוע בכסאו בפזוה מרושלת, המעשן בעצבות. מן הסתם ערבי מקאהיר, הנוסע לאוניברסיטה אירופית. יש חשק לפתוח בשיחה, אולם עוד לפני שאני מוצא את התירוק הנכון, מטרטר ברמקול קול תורכי. בשפתו המזוזה ובאנגלית רצועה הוא קורא לנוסעי ס.א.ס. לחזור למטוסו.

הצאת הסקנדינבי התחלף בינתיים. נעלמה הדיילת הנורבגית החמודה. נעלם הדייל הבלונדי, שהתלונן כי השלג במולדתו אינו די עבה השבוע כדי לאפשר גלישה בנעלי-שלג ("יש אומרים שזה בגלל פצצות האטום!") ועמו הדייל השני, בן של אב איטלקי ואם נורבגית, יליד טוניסיה שהוריו נלקחו לעבודת-פרך באירופה בימי השלטון הנאצי.

הפסקה קצרה: הדיילים החדשים נעצרים ליד מכונית-הכתיבה, מסבירים זה לזה בהנאה עצומה שהיא כותבת מימין לשמאל, במקום להיפך. אנו מרחפים בעננים. היכן יוון?

כובשי העולם בבית

חי צאום! בדיוק מעל לסאלוניקי מתפוררים העננים. הם מגלים לעין את מראה המפרץ הגדול, ועל שפתו עיר-הנמל. מספר האוניות גדול כמעט כמו במיצר איסטנבול. בשטח כולו פזורים ימריכרת למכביר. בזכו נורא.

האופק לבן, שלג? עננים? קשה להבחין. אך מקרוב מזדקרים השיאים השניאים של כמה תריסרי חרמונים.

כאן, באיזה מקום, עובר הגבול בין יוון ויוגוסלביה. הנוף משעמם וחדוגני עד להחריד. ים של גבעות. מאות כתמי שלג פזורים עליהן וביניהן. יתכן שאינן גבעות כלל, אלא הרים גבוהים. איך אפשר לדעת מלמעלה?

כל כמה שניות — כפר. קבוצה של כמה בתים בעלי גגות-עפים אדומים, בשפת השלג. שטחים עצומים, שאין בהם זכר לכביש, רק תסבוכת של דרכי עפר. בכל השטח, העולה בהרבה על שטחה של ישראל, אין לראות אף כלירכב אחד — לא רכבת, לא אוטובוס, לא משאית ולא מכונית פרטית.

ארץ עניה, ארץ המקדונים. אין להתפלא על כך שאבותיהם יצאו לכבוש את העולם. קשה היה לדרוש מהם להישאר בבית.

קצת צפונה משתנה הנוף. הוא נעשה שטוח לחלוטין. פה ושם מופיעים כבישים. אולם גם הם ריקים.

"הדאנובה היפה והכחולה... יוהאן שטראוס לא היה שר עליה, אילו ראה אותה עתה — הר רחב, מתפלת, נחש אפרפר-מלוכלך. על גדותיו — בלגראד. הדבר הראשון הבולט מלמעלה — כמה איצטדיונים ומסלולי-תעופה. במשטח, הישר עתה כמו לוח שחמה, פזורות עיירות ולתיספורות (ואולי אלה מתנוצצות או קולחוזים?) כולן בדיוק לפי אותה מתכונת: כביש שר כסרגל ומשני עבריו, כמו חיילים זקופים במסדר, שורה ארוכה אחת של בתים. סמל מובהק של מהות המשטר: סדר, תיכונן, חדגוניות. אך גם פה אין רואים אף מכונית וחת — רק כמה מטוסי-קרב החגים מתחתינו ומתכוננים לנחות.

פגישה עם מאריה טרזה

פתע משתנה הכל. כבישים צפופים וישרים, שוקקים חיים. כפרים יפים. יותר ויותר ארמונות פאר, העושים רושם אפילו מנוכה של 14 אלף רגל.

מחזה כובש לכבות: הר אדיר, מכוסה יערות ושלגים, בדוגמה שחורה-לבנה נהדרת, מעשה ימנות של הטבע. כן, זוהי אוסטריה.



זפה, מעל לרצועת המים המחלקת את העיר לשתיים



שער העבר: הכניסה הראשית לאוניברסיטת איסטנבול

אין זה גבול בין שתי ארצות. זהו הגבול בין שתי תרבויות, שתי דרכי חיים. במקום הנוף השחום של טיטוסלאביה, נוף מצועצע, מטופל, זרוע יערות. ועתה אי אפשר להמשיך, הידיים נעצרות. מבעד לחלון נשקף אחד המראות הגדולים של העולם, יפה אפילו מאיסטנבול. וינה.

מה אפשר לתאר? ארמון ליד ארמון, בנין פאר ליד בנין פאר, מגדלים ירוקים, כיפות ירוקות, כנסיות, ארמון הקיסר, פארק ענקי כשכונה שלמה, משטח-קרח אדירים מכוסים מאות דמויות קטנות. מלמעלה נדמה שאין בעיר הזאת כולה אף בית רגיל אחד.

המחזה יפה עד כדי כאב. העין אינה שבעה, בולעת בתאווה. זהו ההיפך מתל-אביב — אבנים האומרות היסטוריה, בנינים שכל אחד מהם מספר סיפור, סיפור העושה רושם עמוק אפילו כשאין יודעים אותו. בירתה של אירופה בימי זוהרה.

המטוס חג מעל לעיר, יורד לאטו כציפור עייפה. עם כל סיבוב נראים הפרטים ביתר בירור, ביתר הדר. אם לא תעצור בעד דמיוןך, תראה את מאריה טרזה נזופת באחד הארמונות בילדה קטנה בשם מארי אנטואנט, ואת מטרניך קובע בארמון שני את גורלן של כמה מדינות בין הצלי והגבינה, ואת פראנץ יוזף מחזיק מעמד בעקשנות של זקן, עת מתמוטט סביבו עולם שלם.

"מה זה? מה רואים שם?" שואל דובי הקטן בקולו החודר. מה זה אוסטריה? מה זה וינה? ולמה אין שלג?

אי אפשר להיות אדיש

הנה בא המבחן האמיתי של היום. המטוס נוחת בדיסלדורף. בעוד כמה דקות אימצא בגרמניה, איך אגיב?

לכל אחד יש תיאוריות ביחס למידת אשמתם של הגרמנים כעם וכפרטים. גם לי יש. תיאוריות מופשטות. אולם איך אגיב כאדם, מבחינה רגשית פשוטה, כשאעמוד מול הגרמנים בארצם?

אם מישוהו יגיד לכם כי אפשר להיות אדיש כלפי הגרמנים, שאפשר להתיחס אליהם כאל תורכים או נורבגים, או אפילו אוסטרים, הוא טועה. לפני שעה לא ידעתי זאת. עכשיו אני יודע.

שנאתי כל רגע ששהיתי על אדמה גרמנית. הם נראו לי בלתי-סימפטיים. הם דיברו בצורה בלתי-סימפאטית. הם התנהגו בצורה בלתי-סימפאטית. למרות שהיו אדיבים, ואפילו עוורים.

חלומי של רבי-סמך

המדריים. אני לוקח בחזרה כל אשר אמרתי על השוטרים התורכיים במגפיהם, ואפילו על השוטרים האוסטריים בשלל מדיהם, הם שוליות במקצוע. השוער הגרמני נראה כמרשל פון-רונדשטט בסרט הוליבוודי. פקיד-הדואר נראה כמו חלומי של רבי-סמך. המרשל רומל המנוח לא היה לבוש כבוע כה מפואר כמו הסדרן במדיו הירוקים ההדוקים.

אחרי רבע שעה של סדר מסודר כזה, אתה מרגיש מחנק מוזר. כשנכנס סמל של חיל-התותחנים הבריטי, החונה בגרמניה, אתה כמעט מוכן לגשת אליו ולטפח על גבו, כאילו היה אח אבוד. האמריקאי בשולחן השני, הקורא את הירידס דייגסט, נראה לך סימפאטי מאד מאד. בגשם השוטף מופיע המטוס הבריטי, הטס ללונדון, כשאני עולה בכבש ומתקבל עליידי דיילת בעלת מיבטא קוקני מובהק, אני עונה לה "גוד איבנינג", וכמעט הייתי מוסיף "ברוך השם".

כעבור דקות מעטות מטפס המטוס מעל לעננים. גרמניה נעלמה. יחד עם הנוף היפה שלה, זרוע היערות והאגמים, והנראה כמו תמונות-שמן מסויימות שראית בחדר-הארוחים של כמה מידידיך.

אינני מצטער.